

Eesti Kohtunike Ühing

Pr Liisa-Ly Pakosta
justiits- ja digiminister
Justiitsministeerium
info@just.ee

Teie 22.10.2024 nr 8-1/7554-1
Meie 15.11.2024

Eesti Kohtunike Ühingu arvamus

Eesti Kohtunike Ühingule (EKOÜ) on saadetud arvamuse andmiseks halduskohtumenetluse seadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (kohtumenetluse tõhustamine) eelnõu. EKOÜ tänab Justiitsministeeriumit võimaluse eest esitada selle kohta arvamus.

Ehkki EKOÜ toetab planeeritud muudatusi, võib eelnõu endas kätkeada ka teatud riske, millele soovime tähelepanu juhtida.

Kohtuasjade üleriigiline jagamine

Eelnõuga luuakse süsteem, kus kinnipeetavate ning hankeasjade jagamine oleks halduskohtute ülene. Kuigi seletuskirjas mööndakse, et selline asjade jagamine võib muuta keerukamaks Lõuna-Eestis elavate või tegutsevate menetlusosaliste istungil osalemise, siis ei nähtu, et halduskohtute töökoormuse ühtlustamiseks oleks kaalutud teisi alternatiive ning oleks analüüsitud, millised valdkonnad võiksid veel olla jagatavad just kaebaja või kinnisasja asukoha alusel.

Täna näeb HKMS § 8 lg 6 ette erandliku kohtualluvuse, kui vastustajaks on Maksu- ja Tolliamet või Sotsiaalkindlustusamet. Neile sarnaselt võiks Töötukassa otsuste vaidlustamisel lähtuda kohtualluvusel kaebaja elukohast. Selliselt oleks õigusemõistmine inimesele lähemal ning samuti aitaks see ühtlustada kohtute töökoormust.

Ka keskkonnaasjades võiks kaaluda vaidluse lahendamist kinnisasja asukohta järgi, võttes eeskujuks tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 99. Sellisel juhul oleksid välistatud olukorrad, kus ühe ja sama asjaga seotud vaidlusi lahendavad erinevad kohtud. Nt ehituse- ja planeerimisasjad jagunevad sõltuvalt kohalikust omavalitsusest Tallinna ja Tartu vahel, ent kui vajalik on Keskkonnaameti kooskõlastus, keskkonnaluba vms, siis selline asi allub täna üldjuhul Tallinna Halduskohtule. Nimelt on Keskkonnaameti asukoht Pärnus.

Veaparandamise instituut

Uue regulatsioonina luuakse HKMS-i veaparandamise instituut. Ehkki ei saa välistada, et keerukamates asjades võib see tuua ajalise võidu, siis kätkeb see ka teatavaid riske, mida ei tasuks alahinnata. Esiteks võib see oluliselt suurendada halduskohtute töökoormust, kuna haldusorganid võivad võtta haldusmenetluses teadliku

riski¹, et eiravad menetlus- ja vorminõudeid, lootuses need parandada siis, kui isik kohtusse pöördub. See tähendab, et haldusaktide kvaliteet langeb oluliselt ning isikud on kohustatud oma õiguste kaitseks veelgi enam kohtusse pöörduma. Samuti ei ole välistatud jätkuvaidlused menetluskulude osas, kuna ka veaotsuse menetluskulude korral on kohus kohustatud hindama menetluskulude vajalikkust ja põhjendatust.

Lisaks tuleb selliste otsuste puhul arvestada asjaoluga, et veaotsuse tegemise korral on kohtud sisuliselt kohustatud lahendama ühte vaidlust kaks korda ehk esmalt veaotsuse tegemisel ning teisel juhul veaotsuse tegemise järgselt, kui vaidlus jätkub.

Kohtute seaduse muutmine

Eelnõuga täiendatakse kohtute seaduse §-i 45 lg-ga 1² n-ö pilootasja regulatsiooniga. Pakutud regulatsioon toimib ühe kohtuastme põhiselt, ent ei anna võimalust indikeerida kõrgemalseisvale kohtule, et tegemist on n-ö eelisjärjekorras lahendamist vajava asjaga. Sätte kohaselt võib kohtu esimees anda kohtunikule juhise lahendada üks sellistest asjadest võrreldes teiste sarnaste asjadega eelisjärjekorras. Kohtutes jagatakse asju juhuslikkuse põhimõttel, ent eelnõu ei paku lahendust, kuidas sellises olukorras esimehel valik teha tuleks. Ka ei anna pakutud regulatsioon suunist selle kohta, kuidas peaks teave, et asi on antud lahendamiseks eelisjärjekorras, jõudma kõrgematesse astmetesse, et nemadki saaksid asja lahendada eelisjärjekorras. Nimelt ei tohiks sellises olukorras jõuda kõrgemasse astmesse üle ühe asja (s.o pilootasja). Seega kõrgemates astmetes mitme asja nõue muudaks pilootasja lahendamise sisutuks.

Muud märkused

Eelnõu § 1 punktiga 6 täiendatakse HKMS-i § 133 lg-ga 2¹. Sätte kohaselt võib kohus oma õiglase äranägemise kohaselt vaadata asja lihtmenetluses, arvestamata sama paragrahvi lõigetes 1 ja 2 sätestatud tingimusi. Ehkki fraasi „oma õiglase äranägemise kohaselt“ on kasutatud ka § 133 teistes lõigetes, ei ole selline rõhutamine vajalik. Kohus peab nagunii õiglane olema ning lahendama kohtuasja õigesti, ausalt, mõistliku aja jooksul ja võimalikult väikeste kuludega (HKMS § 2 lg 2). Samuti on kohus kohustatud tagama kõik menetlusosaliste põhiõigused ja -vabadused, samuti olulised menetlusõigused (HKMS § 134 lg 1).

Eelnõu § 1 punktiga 8 täiendatakse HKMS-i § 169 lg-ga 1¹, mis sätestab kohtule võimaluse teha otsuse kirjeldava ja põhjendava osata, kui kohtule on eristatud erakordselt suur hulk kaebusi viisa andmisest keeldumise, viisa tühistamise, viisa kehtetuks tunnistamise, viibimisaja pikendamisest keeldumise või viibimisaja ennetähtaegse lõpetamise otsuse või nende otsuste vaideotsuse peale. Seletuskirjas võiks ära sisustada, mida tähendab „erakordselt suur hulk“, ehkki eelistatum oleks see seaduses määratleda, et vältida hilisemalt vaidlusi küsimustes, kas tegemist oli erakordselt suure hulgaga või mitte. Eelnõus on nt erakordsus seotud pahatahtlikul eesmärgil esitatud kaebustega, kuid sellise näiliku võrdusmärgi panek ei ole kuidagi põhjendatud. Erakordne hulk vaidlusi võib tekkida ka nt haldusorgani senise halduspraktika muutusest.

Eelnõu punktiga 18 luuakse võimalus, et kohus võib haldustoiminguks loa saamise taotluse lahendada ilma kirjeldava ja põhjendava osata. Seletuskirja kohaselt võib esineda olukordi, kus kohus ei jõua piisavalt kiiresti põhjendatud määrust teha, kuigi taotlus on esitatud ja kohus on selle jõudnud läbi vaadata. EKoÜ hinnangul tuleks tervikuna halduskohtu pädevusse antud loamenetlused üle vaadata ning hinnata, kas need on sellisel kujul vajalikud või mitte. Muu hulgas tasuks kaaluda, kas halduskohtu luba peaks olema vajalik selliste maksuhalduri täitmist tagavate toimingute sooritamiseks, mis on suunatud vara säilimisele, kuid mis ei takista selle valdamist või

---

1 Vt mh Rae valla seisukoht lasteaiakohtadega seoses 13.11.2024 Pealtnägijas.

kasutamist. Selliseid toiminguid võiks isikud saada vaidlustada üldises korras. Ka Rahapesu Andmebüroole antavad load on oma olemuselt sellised, kus isik saaks halduskohtusse pöörduda ise ning vaidlustada. Nii MTA kui ka RABi loataotluste korral ei teosta kohus sisulist kontrolli vaid n-ö legitimeerib näilikult haldusorgani tegevust.

Täiendavad ettepanekud

Ettepanek täiendada eelnõud sättega või viitega TsMS § 661 lg-le 4, mille kohaselt oleks ka halduskohtus kompromissi kinnitamisel võimalik lühendada edasikaebamise tähtaega.

Austusega

(allkirjastatud digitaalselt)

Anu Uritam

Eesti Kohtunike Ühingu esimees